

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

En kvalitativ studie av friluftslivskunnskaper og -erfaringer hos kroppsøvingslærere i videregående skole.

A qualitative study of physical education teachers knowledge and experience in *friluftsliv* (outdoor life), in high school.

Kandidatnummer 217, Maja Dick- Henriksen

Kandidatnummer 224, Anna Kobbeltvedt

Friluftsliv bachelor

ID3-302-2

Høgskulen på Vestlandet Campus Sogndal, FLKI, Institutt for idrett, kosthold og naturfag

Håvard Grøteide

13.12.2019

Vi bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Forord

Denne oppgaven er utarbeidet høsten 2019 som en del av bachelorprogrammet i friluftsliv på Høgskulen på Vestlandet, Campus Sogndal. Det har vært et spennende dypdykk inn i et tema, og man blir så oppslukt av det. Det har vært en prosess med mange timer foran skjermen, interessante samtaler med respondentene, samt mye latter og moro oss imellom.

Vi har begge opplevd lite friluftsliv i den videregående skolen, og synes det har vært interessant å få innblikk i dagens skoler sin undervisning. Det har vært inspirerende å se utviklingen som har skjedd siden vi selv gikk på skolen.

Vi vil rette en stor takk til vår veileder, Håvard Grøteide. Veiledningen hans har vært verdifull for oss og oppgaven hadde ikke vært den samme uten Grøteides kompetanse. Vi vil også takke familie og venner for korrekturlesing og innspill, det hjelper to studenter som etterhvert har blitt blind på egen oppgave. Til slutt må vi takke værgudene for at det har vært lite snø i Sogndalsområdet denne vinteren, og at det har regnet i bøtter og spann under siste innspurten. Det har holdt oss inne i Høgskulebygget på campus.

12.12.2019, Sogndal

Anna Kobbeltvedt og Maja Dick-Henriksen

Sammendrag

I denne oppgaven har vi forsøkt å belyse friluftslivskunnskaper og -erfaringer hos kroppsøvingslærere. Disse bygger blant annet på deres friluftslivsbakgrunn og kan ha noe å si for tilretteleggingen av friluftsliv i kroppsøving. Vi finner tema interessant da vi har opplevd lite friluftsliv i skolen selv og det er gjort lite forskning knyttet til friluftslivskunnskaper og -erfaringer hos kroppsøvingslærere. Vår problemstilling lyder som følger: “Hvordan opplever kroppsøvingslærere at deres friluftslivskunnskaper og -erfaringer kommer frem i undervisningen, i videregående skole”

Gjennom kvalitativ metode med intervju har vi fått et innblikk i hvordan kroppsøvingslærere oppfatter sine kunnskaper og erfaringer i friluftsliv. Det er blitt forklart av kroppsøvingslærerne hvordan de bruker disse, samt sin bakgrunn innen friluftslivsundervisningen. Ved bruk av teori rundt friluftsliv, kunnskaper, erfaringer, læring og læreplanene, har vi hatt mulighet til å trekke linjer til respondentenes svar som belyser vår problemstilling. Vi har lagt vekt på å knytte teori opp mot skolesammenheng, og hele tiden forsøkt å ha erfaringer og kunnskaper som et gjennomgående tema.

Engasjementet for friluftsliv var høyt blant respondentene, og vi fikk inntrykk av at de hadde mye kunnskap og erfaring. Dette ble synliggjort i form av ulike måter å håndtere undervisningen på. Blant annet med kreative løsninger og det å inkludere ulike elementer fra friluftsliv i flere typer bevegelsesaktiviteter. Vi ser at det som blir vektlagt i undervisningen er det respondentene har mest kunnskaper og erfaringer med. Det kommer også tydelig frem viktigheten av å skape positive opplevelser hos elevene, da alle ser på friluftsliv som verdifullt i kroppsøvingsfaget.

Nøkkelord: Friluftsliv, kunnskap, erfaring, læring, kroppsøving, friluftsliv i skolen og friluftslivsbakgrunn.

Summary

In this assignment, we've attempted to shed light on the outdoor knowledge and experiences of physical education teachers. These are based on, among other things, their outdoor life background and may have something to do with the organization of outdoor life in physical education. We find the topic interesting as we have experienced little outdoor life in school ourselves. It's also done little research related to knowledge and experiences of physical education teachers in outdoor life. Our issue reads as follows "How Norwegian high school teachers experience the use of their knowledge and experience, teaching *friluftsliv* (outdoor life) in physical education".

Through a qualitative method of interview, we have gained an insight into how physical education teachers perceive their own knowledge and experiences in outdoor life. It has been explained how they use these, as well as their background in outdoor education in teaching. Using theory of outdoor life, learning, knowledge, experiences and curricula, we've had the opportunity to draw lines to the respondents' answers to illuminate our problem. We have emphasized linking theory to school context and have tried to have experience and knowledge as a common theme throughout the assignment.

The commitment to outdoor activities was high among the respondents, and we got the impression that they had a lot of knowledge and experience. This was made visible in the form of different ways of handling the teaching. Among other things, with creative solutions and including various elements of outdoor life in several types of movement activities. We see that what is emphasized in the teaching is what the respondents have the most knowledge and experience with. It is clear that the importance of creating positive experiences for the students, as the teachers views outdoor life as valuable in physical education.

Keywords: Outdoor life, knowledge, experience, learning, physical education, outdoor school life and outdoor life background.

Innholdsfortegnelse

Forord

Sammendrag

Summary

1 Innledning	5
2 Teori	6
2.1 Friluftsliv - definisjon og avgrensning	6
2.2 Læring i friluftsliv	7
2.3 Kunnskap	8
2.4 Erfaring	10
2.5 Læreplan LK06	11
2.6 Fagfornyelsen	12
3 Metode	14
3.1 Kvalitativ metode	14
3.2 Utvalg	14
3.3 Kvalitativt intervju	15
3.4 Analyse	17
3.5 Etikk	18
3.6 Reliabilitet og validitet	19
4 Resultat og diskusjon	21
4.1 Bakgrunn innen friluftsliv	21
4.2 Kunnskap	23
4.3 Erfaring	25
4.4 Friluftsliv i kroppsøving	27
5 Avslutning	32
Litteraturliste	34

Vedlegg 1: Forespørsel om å delta i forskningsprosjektet

Vedlegg 2: Intervjuguide

1 Innledning

Friluftsliv har dype røtter i den norske kulturen fra jakt, fiske, plukking og sanking. Begrepet er imidlertid nokså moderne. Det ble først brukt i diktet På Vidderne fra 1859, av Henrik Ibsen. Videre har friluftsliv vært helt sentralt i danningen av norsk nasjonal identitet og i kampen for nasjonalt selvstyre. Dette ser vi tydelig fra 1800-tallet og frem mot 1905, gjennom *fire sosiale samfunnsprosjekt* (Tordsson, 2010). Gjennom disse fire samfunnsprosjektene var friluftsliv bærer av ulike holdninger. Ifølge Tordsson (2010) kan man si at hvert samfunnsprosjekt hadde sin type friluftsliv. Aktivitetene var av samme slag, men ble drevet med ulik betydning.

Friluftsliv har med tiden fått større plass i skolen og står i dag som ett av tre hovedområder i dagens læreplan, LK06, for faget kroppsøving. Egenarten og historien i norsk friluftsliv har satt tydelige spor, slik vi praktiserer det i dag (Klima- og Miljødepartementet, 2016). Stortingsmelding 18 fra Klima- og Miljødepartementet (2016) legger vekt på at friluftsliv bør videreføres til de neste generasjonene. Dette for at grunnleggende friluftslivskunnskaper og erfaringer ikke skal svinne hen, og for å ivareta verdien av ferdsel i natur. Friluftsliv og friluftslivsaktiviteter er også verdifullt for fysisk og psykisk helse.

Formålet med problemstillingen “Hvordan opplever kroppsøvingslærere at deres friluftslivskunnskaper og -erfaringer kommer frem i undervisningen, i videregående skole”, er i hovedsak å få innsyn i kroppsøvingslæreres kunnskaper og erfaringer i friluftsliv. Vi ønsker å undersøke hvordan de bruker kunnskap og erfaring innen friluftsliv til planlegging og gjennomføring av kroppsøvingsundervisning. Ifølge Leirhaug og Arnesen (2016) er det store muligheter for friluftsliv i skolen, men som oftest forblir det et uforløst potensial. Vi har forhørt oss med kroppsøvingslærerne om hvordan deres kunnskaper og erfaringer innen friluftsliv vises, eventuelt ikke vises, i deres undervisning. Vi spurte også kroppsøvingslærerne hvordan opplever læreplanen LK06 og innføringen av fagfornyelsen i 2020, med utgangspunkt i de kunnskapene og erfaringene de selv har. Fagfornyelsen berører kroppsøvingslærerne direkte og vi har ønsket å avdekke hvordan de responderer på endringen.

2 Teori

Vi vil først definere begrepet *friluftsliv* nærmere. Videre vil vi gjør rede for begrepene *kunnskap* og *erfaring* der vi også knytter de til kroppsøving og friluftsliv. Deretter vil vi legge frem hvordan kroppsøvingslærere, gjennom gode førstegangsopplevelser og situert læring, kan legge til rette for friluftslivsundervisning. Vi vil avslutte teoridelen med å rette fokus mot friluftslivets rolle i læreplanen (LK06), hva læreplan innebærer og hvordan den er vinklet mot friluftsliv i kroppsøving i videregående skole. I denne sammenhengen vil vi også gjøre rede for fagfornyelsen av læreplanen i kroppsøving som blir gjeldende fra 2020.

2.1 Friluftsliv - definisjon og avgrensning

Friluftsliv har en sentral rolle i den norske nasjonale identiteten og kulturarven. For mange er friluftsliv en stor del av deres personlige identitet. Å definere friluftsliv er nødvendig for å kunne jobbe målrettet mot utvikling og tilpassing av virkemidler, og for å nå nasjonale mål for friluftslivet. Det er også viktig for å ivareta kjerneverdiene ved tilrettelegging for stimulering av friluftsliv. Friluftsliv defineres som “Opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse” (Klima- og Miljødepartementet, 2016, s. 10). I oppgaven er det denne definisjonen vi har tatt utgangspunkt i, da vi mener den er relevant i skolesammenheng.

Breivik (1978) avgrensner friluftsliv ved å se på hva som følger med tradisjonen i friluftsliv. Her deler han inn aktiviteter i overskudds aktiviteter med eksempler som padling, brevandring og skiløping. Aktiviteter som drives for nytte er eksempelvis bærsanking, soppstaking og jakt. Breivik (1978) utelukker konkurranse og motorisert ferdsel fra friluftslivet, som samsvarer med Meld. St. 18 (Klima- og Miljødepartementet, 2016). Her ønsker regjeringen å legge til rette for samhandling mellom fysisk aktivitet og naturopplevelser. I friluftslivspolitikken inkluderes grøntområder i byer og tettsteder.

Definisjonen fra stortingsmeldingen knytter friluftsliv til fritid, vi kan dermed stille spørsmål til hvordan definisjonen kan brukes i skolesammenheng. Friluftsliv har fått en mindre rolle i hjemmet og skaper dermed et behov for rekruttering av friluftsliv fra andre områder, blant

annet skolen. Gjennom opplæring i skolen vil elevene få kjennskap til ferdsel i naturen og naturglede, noe de kanskje ikke får hjemme (Klima- og Miljødepartementet, 2016). Livslang bevegelsesglede og mestringsfølelse er et av målene i kroppsøving fra Utdanningsdirektoratet (Udir, 2015a). Det kan gjøre at friluftsliv i skolen oppmuntrer elevene til å fortsette å praktisere det videre i livet.

2.2 Læring i friluftsliv

Læring kan man se på som tilegning av kunnskaper og erfaringer. Selv om oppgaven vår er rettet mot et lærerperspektiv vil det være relevant å trekke frem læring hos elevene. Det er fordi kroppsøvingslæreres kunnskaper og erfaringer kan være bakgrunnen for elevenes læring. Vi lærer *med* naturen gjennom å erfare livet, rytmene og variasjonen den har. Friluftslivslæreren fungerer som den inviterende til sosiale og personlige prosesser *i* og *med* natur (Grimeland, 2016). Videre skal vi se på gode førstegangsopplevelser og situert læring.

Gode førstegangsopplevelser

Det norske friluftslivet kjennetegnes med enkel tilrettelegging og enkelt utstyr. Sentralt i den norske friluftslivstradisjonen står naturopplevelser, komme bort fra hverdagen, fred og stillhet. Dette er noen av de viktigste grunnene til at folk driver med friluftsliv (Klima- og Miljødepartementet, 2016). Når en underviser i friluftsliv bør intensjonen, uansett aktivitet, være å legge til rette for gode førstegangsopplevelser med natur (Høyem & Augestad, 2012).

Førstegangsopplevelser kan beskrives som en hendelse man møter, sanser og erfarer for første gang og gir glede i ettertid. Dette kan være positive erfaringer en gjør med seg selv, naturen eller turfølget. Mestringsfølelse av situasjon eller gode erfaringer kan gjøre at elevene ønsker å gjenta opplevelsen og videreutvikle erfaringen. Det kan videre bidra til å oppnå formålet med kroppsøving. For at lærerne skal kunne legge til rette for dette må de planlegge og kunne lese situasjonens egenart (Høyem & Augestad, 2012). Dette kan man gjøre ved bruk av situert læring.

Situert læring

Situert læringsteori legger vekt på et perspektiv der den menneskelige aktiviteten er situasjonsbestemt. Sentralt innenfor situert læring er et fellesskap der deltakeren føler seg inkludert og opplever sin deltagelse som meningsfull (Lundhaug & Østrem, 2019).

Forutsetningene elevene har til undervisning i friluftsliv er de holdningene, ferdighetene og kunnskapene de møter opp med. Innad i klassen kan det være stor variasjon og dermed utfordrende for læreren å gjøre gode vurderinger for gruppa som helhet.

I noen tilfeller der gruppen mestrer grunnleggende ferdigheter i friluftsliv, oppstår det muligheter for læring når læreren trer til side og heller støtter elevenes initiativ og bidrag. Det forutsetter at læreren også selv mestrer de grunnleggende ferdighetene i friluftsliv og har oversikt over ressursene i gruppa. Å legge til grunn for oppdagende læring i undervisning kan gi elevene mulighet til å prøve seg (Lundhaug & Østrem, 2019).

Læring i et praksisfellesskap skjer med gjensidig engasjement fra deltakere og læreren. Gjennom praksisfellesskapet skaffer en gradvis mer kompetanse og erfaring. Det skjer gjennom å dele kunnskap, ferdigheter og verdier, med en forutsetning om at opplevelsen føles meningsfull for elevene (Lundhaug & Østrem, 2019).

2.3 Kunnskap

Erstad og Hovdenak (2010) definerer kunnskap som en grunnpremiss for utvikling. Kunnskap er dynamisk og ikke et «input-output-fenomen». Kunnskap er sosialt konstruert der ny kunnskap utvikles i samspill med omverden (Erstad & Hovdenak, 2010). Kunnskap kan sees på som en samfunnsbyggende kraft. Helt tilbake til antikken har kunnskapsforståelse hatt en grunnleggende posisjon rundt diskusjon om kunnskap. Her har blant annet Aristoteles teori om kunnskapsformen fronesis spilt en rolle (Erstad & Hovdenak, 2010).

Kunnskap i friluftsliv

Høyem og Fasting (2019) omtaler praktisk kunnskap innen friluftsliv som kjerne-kunnskap. Det er ulike sider av praktisk kunnskap, disse er kroppslig-, kommunikativ- og følelsesmessig kunnskap. Kroppslig kunnskap innebærer at mennesket oppdager og erfarer gjennom

kroppen. Bevegelser, følelser, stemning og kropp er det vi opplever med. Kroppen er vårt redskap for kunnskapen vi tilegner oss og utvikler i livet. Kommunikativ kunnskap går ut på språklig og kroppslig kommunikasjon, men også sosial kompetanse. Følelsesmessig kunnskap går ut på empati, evnen til å forstå andre og sammenhengen mellom kunnskap og følelser (Høyem & Fasting, 2019).

Fronesis har fått en sentral rolle i friluftsliv. Utgangspunktet for fronesis er innsikten til å forstå konsekvensen av egne valg i friluftsliv. Kunnskapsformen betegnes også som praktisk klokskap (Høyem, 2016; Hovdenak & Bø, 2010). I fronesis kobles kunnskap, handling og etikk sammen. Det hevdes av Brunstad (2009) at den kloke kan se konsekvensen før handlingen er utført, og har evnen til kreativitet og improvisasjon. Den kloke har det grunnleggende på plass, men er og åpen for det uventede. Tidligere nevnte vi at i situert læring vil deltakerne kunne utvikle ferdigheter og kunnskaper. Det vil i tillegg i noen tilfeller kunne utvikles fronesisk praksis som er praktisk klokskap (Lundhaug & Østrem, 2019).

Kunnskap i kroppsøving

Kompetansebegrepet blir beskrevet som å bruke og ta til seg kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i forskjellige situasjoner. Dette innebærer tenking, refleksjon og forståelse (Kunnskapsdepartementet, 2016).

Begrepene kompetanse og kunnskap har flere likhetstrekk. Kompetansebegrepet kom med innføringen av Kunnskapsløftet i 2006, og knyttes til dybdelæring. Overføring av kunnskap og utvikling av kunnskap går under begrepet dybdelæring (Birch, Vinje, Moser & Skrede, 2019) og defineres som:

Det å gradvis utvikle kunnskap og varig forståelse av begreper, metoder og sammenhenger i fag og mellom fagområder. Det innebærer at vi reflekterer over egen læring og bruker det vi har lært på ulike måter i kjente og ukjente situasjoner, alene eller sammen med andre. (Udir, 2019, dybdelæring)

Det vil nå bli gjort rede for begrepet kunnskap med utgangspunkt i Gilbert Ryles tanker. *Knowledge that* og *knowledge how* blir sett på som to hovedtyper av kunnskap. Knowledge

that omhandler faktakunnskap om verden, knowledge how omhandler hvordan man utfører noe. Disse kunnskapene er uavhengig av hverandre. I kroppsøving kan knowledge that handle om kroppens funksjoner, og knowledge how er ferdighetene som tas i bruk i aktiviteter. I kroppsøving er det ønskelig at begge kunnskapene inngår. Dybdelæring blir beskrevet som kunnskap med overføringsverdi, dette kan være tverrfaglighet i skolesammenheng. I kroppsøving kan knowledge how og knowledge that ha en slik overføringsverdi, dersom ferdighetene og faktaene som er tilegnet kan anvendes og sees i sammenheng med faget (Birch et al., 2019).

2.4 Erfaring

I undervisningspedagogikk har fokuset gått fra læreren i sentrum, til at elevene står i pedagogikkens sentrum. Det er filosofen og pedagogen John Dewey sin tenking som slo gjennom her (Jordet, 2010). Deweys filosofi utfordret strukturen i skolen med kunnskap og læring. “Learning by doing” er et kjent uttrykk fra Deweys tenking. Handlinger eller egenaktivitet er en betingelse for dette uttrykket. Det betyr ikke at læreboka skal legges bort, men en kombinasjon av teori og praksis. Han ville skape nære forbindelser mellom skolens innhold og elevenes erfaringsverden for å gjøre undervisningen mer virkelighetsnær. Det blir brukt organiske forbindelser som et begrep for samspillet mellom teori og praksis, og det hevdes dette er helt avgjørende for å fortolke og utvide erfaringer (Jordet, 2010).

Dewey (2001) hevder at en kan forstå erfaringen ved å bemerke seg aktive og passive element. Disse kombineres på en spesiell måte og måler hvor verdifull erfaringen er. Når vi erfarer noe handler vi i forhold til det og blir utsatt for en konsekvens ut ifra handlingen. Vi påvirker situasjonen, og situasjonen påvirker oss igjen. Slik er den spesielle kombinasjonen. Ved handling vil det skje en forandring. Forandringen vil være meningsløs dersom den ikke knyttes, bevisst, til alle de konsekvenser man utsettes for. Når en reflekterer over forandringen som skjer gjennom handlingen, blir konsekvensene verdifulle og det er da vi lærer og erfarer. Ved handling eksperimenterer en med hvordan verden er og opplevelsen blir læring. Erfaring er aktiv-passiv og det er forståelsen av sammenhengene som måler verdien av erfaringen. Det som samles opp har en spesiell betydning. Dewey (2001) trekker også frem at det er gjennom erfaring teori har en betydning. Dersom teorien adskilles fra erfaring vil det være vanskelig å

forstå den. Erfaringen har liten betydning dersom det ikke innebærer refleksjon eller tenking (Dewey, 2001).

Erfaring i friluftsliv

I friluftsliv har erfaringslæring en sentral rolle for å forbedre ferdigheter gjennom deltagelse og kroppslig erfaring i utendørsaktiviteter. Kunnskap er ikke objektiv, men skapes gjennom forståelse av verden og samhandling med den. Det oppstår læring ved utprøving av løsninger hvor de bearbeides eller forkastes. En skaffer seg erfaring når en møter utfordringer og skaper løsninger basert på tidligere erfaringer. Å samle erfaringer er avgjørende for å mestre oppgaver (Lund & Henriksen, 2019).

2.5 Læreplan LK06

Vi vil nå gå nærmere inn på læreplanen, LK06, som brukes i dag. Vi gjør kort rede for læreplanen og hva de ulike delene innebærer. Deretter går vi videre inn på læreplanen for kroppøving og formålet med den, vi vil også belyse friluftsliv i faget. Avsluttende vil vi gjøre rede for fagfornyelsen som kommer i 2020 og hvilke endringer det medfører for kroppøvingsfaget.

Det heter at “Læreplanverket består av en generell del, prinsipper for opplæring, læreplan for fag og fag- og timefordeling. Dette er forskrifter til opplæringsloven og skal styre innholdet i opplæringen” (Udir, 2006, Læreplanverket). Alle delene av læreplanen er forskrifter i opplæringsloven og derfor en del av elevs rettigheter. De ulike delene av læreplanen må sees i sammenheng med hverandre og skal inkluderes i opplæringen (Udir, 2016).

Den generelle delen av læreplanen formidler formålsparagrafen (Opplæringslova, 1998, §1-1) og legger til grunn for overordnede mål for opplæringen, samt verdimeslige og kulturelle grunnlag. Prinsipp for opplæring utdyper lov, forskrift og tydeliggjør skoleeier sitt ansvar for at opplæringen skal foregå i samsvar med disse. Samtidig skal opplæringen være i tråd med menneskerettighetene, være tilpasset personlige og lokale forskjeller. Skoleledelsen sammen med lærerne skal danne et godt læringsmiljø for samtlige. Skolen skal gi elevene noe å strekke seg etter slik at de kan oppnå glede og mestring (Udir, 2015b). Fag- og

timefordelingen gir et rammeverk på hvor mange timer de ulike fagene skal ha, både i grunnskolen og videregående opplæring. I den videregående skolen er det for eksempel oppgitt 56 timer med kroppsøving hvert år (Udir, 2015a). Videre vil vi gå nærmere inn på læreplanen i kroppsøving.

Læreplan i kroppsøving

Læreplanen i kroppsøving er delt inn i formål, hovedområder, timetall, grunnleggende ferdigheter, kompetansemål og vurdering. Hovedområder i læreplanen for kroppsøving er idrettsaktivitet, friluftsliv, og trening og livsstil. Disse skal utfylle hverandre og sees i sammenheng. Hovedområdene innebærer kompetansemål som viser til målene for opplæringen. Relevant for vår oppgave er hovedområdet om friluftsliv, og det beskrives som:

Hovedområdet friluftsliv omfatter kompetanse som trengs for å kunne ferdes i og verdsette opphold i naturen. Det skal legges vekt på lokale friluftstradisjoner, bruk av nærmiljøet og hvordan man kan orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider. (Udir, 2015a, s. 3)

Formålet i kroppsøving beskriver i læreplanen at elevene skal oppmuntres til å drive fysisk aktivitet og livslang bevegelsesglede. Bevegelseskultur er en del av den felles dannelsen og identitetsskaping i samfunnet. Friluftsliv er et eksempel på en slik bevegelseskultur.

Kroppsøving skal fremme mestring, glede og inspirasjon i ulike aktiviteter og i samarbeid med andre, det skal også utfordre elevene. Gjennom stort utvalg av lek og aktivitetsformer skal elevene utvikle allsidighet, samt lære å praktisere og verdsette trygg ferdsel og opphold i naturen. Tradisjonelle og alternative bevegelsesaktiviteter skal bli ivaretatt (Udir, 2015a).

2.6 Fagfornyelsen

I 2020 vil læreplanen fornyes over en periode på tre år. Fagfornyelsen skal være en endring som gjør skolen mer relevant og framtidsrettet (Udir, u.å.). Det nevnes tre ulike grunner til fornying. Disse innebærer at det som læres skal være relevant, innebære mer dybdelæring og det skal være bedre sammenheng mellom fagene (Udir, 2018).

Kjerneelementene som ble fastsatt i kroppsøving er bevegelse og kroppslig læring, deltakelse og samspill i bevegelsesaktiviteter, samt uteaktivitet og naturferdsel (Kunnskapsdepartementet, 2018). I den nåværende læreplanen, fra VG1 til VG3, er friluftsliv et av hovedområdene i kroppsøving (Udir, 2015a). I fagfornyelsen erstattes dette med kjerneelementet uteaktiviteter og naturferdsel, som vil være relevant for vår oppgave. Kjerneelementet innebærer vektlegging av naturopplevelser, samt trygg og bærekraftig ferdsel. Elevene skal utforske nærområdet og naturen med ulike aktiviteter, gjennom ulike årstider (Kunnskapsdepartementet, 2018). Det er nå gjort rede for teori vi mener er relevant for oppgaven, videre vil vi ta for oss forskningsmetoden vi har tatt i bruk.

3 Metode

I forskning går man systematisk frem for å hente inn og utvikle ny kunnskap om virkeligheten. Samfunnsvitenskapelig metode er en overordnet betegnelse som omhandler samfunnet og mennesker. Det skilles mellom kvalitativ og kvantitativ metode. Metoden velges ut fra hva man vil med undersøkelsen (Larsen, 2017). I vårt forskningsprosjekt har vi valgt kvalitativ metode ut ifra problemstillingen. Det vil nå bli gjort rede for kvalitativ metode. Videre beskrives forskningsprosessen med utgangspunkt i den metodiske tilnærmingen.

3.1 Kvalitativ metode

Kvalitativ metode kjennetegnes ved at den er fleksibel, og utviklingen av de ulike fasene skjer ofte samtidig, med flere gjennomganger. Fordelen med å bruke kvalitativ forskning kan være at man får dybde og helhetsforståelse av det en forsker på. En ulempe med metoden er at den gjør det vanskelig å generalisere forskningen, samtidig som det er en tidkrevende prosess (Larsen, 2017).

Det ble brukt kvalitativ metode i forskningsprosjektet, da det var kroppsøvlingslæreres refleksjoner rundt egne erfaringer og kunnskaper vi søkte. Bruk av denne metoden mente vi var gunstig for å belyse valgt problemstilling i forskningsprosjektet. I vårt forskningsarbeid skaffet vi informasjon gjennom dybdeintervju. Gjennom intervju ville vi få deres subjektive meninger som kunne gi oss en dypere forståelse av deres undervisning sett i lys av respondentenes erfaringer og kunnskaper. Underveis i prosessen endret vi problemstillingen for å gjøre den mer lettleselig. Dette endret ikke forskningsspørsmålets mening og vi så fremdeles kvalitativ metode som hensiktsmessig.

3.2 Utvalg

Et utvalg vil si de som deltar i undersøkelsen, som er viktig for den videre forskningsprosessen. Med tanke på at statistisk generalisering ikke er et mål i kvalitativ forskning, kan en velge en ikke-sannsynlighetsutvelging, hvor deltakerne ikke er utvalgt tilfeldig. Det er ulike former for ikke-sannsynlighetsutvelging (Larsen, 2017). Vi tok

utgangspunkt i skjønnsmessig utvelgelse da det var relevant for vår problemstilling med tanke på å avdekke kunnskaper og erfaringer i friluftsliv hos kroppsøvingslærere. Vårt kriterium var at respondentene skulle være kroppsøvingslærere, med noe kunnskaper og erfaringer innen friluftsliv. Det har var ønskelig å ha noe variasjon i kunnskaper og erfaringer hos lærerne. Dette lot seg gjøre da subjektive meninger, erfaringer og kunnskaper ofte varierer.

Vi kontaktet ledelsen på ulike skoler via e-post. Dermed kunne e-posten videresendes til deltakere ledelsen mente kunne være relevante for vårt forskningsprosjekt. Det var en tidkrevende prosess med mange sendte e-poster og få tilbakemeldinger. Vi har tatt utgangspunkt i intervjuer med tre kroppsøvingslærere i Norge, med mellom 12 og 30 års erfaring som kroppsøvingslærere. De hadde noe ulik bakgrunn innen friluftsliv, men felles for alle var at de drev en form for friluftsliv. I oppgaven har vi gitt respondentene fiktive navn.

Johanna har hatt en oppvekst med mye friluftsliv, hun har gått folkehøyskole og driver med jakt. I dag jobber hun på en naturbruksskole i Norge. David har drevet med vinteraktiviteter som toppturer på ski og overnatting ute. Han har også vært engasjert i stisykling, jobbet i en friluftskjede og vært aktiv i Den Norske Turistforening. Sissel trekker frem at hun driver med friluftsliv alle årstider, hvor hun ofte bruker nærområdet, overnatter ute og går på langrenn. Hun har gått folkehøgskole med friluftsliv og idrett, samt tatt etterutdanningskurs i friluftsliv i skolesammenheng. Sissel jobber på en byskole i Norge.

3.3 Kvalitativt intervju

I et kvalitativt intervju vil en forsøke å forstå verden ut fra respondentens perspektiv. En vil avdekke erfaringer og opplevelser av verden. Intervju kommer fra det franske ordet *entrevue*, og betyr utveksling av synspunkter mellom to personer i en samtale som interesserer begge. Det er ulike formål med intervju. I forskning vil vi bringe frem ny kunnskap, dette skjer i samspill mellom respondenten og intervjueren. Samtalen har en viss struktur og hensikt, der man går dypere, i motsetning til den hverdagslige samtalen (Kvale & Brinkmann, 2018).

Respondentene fikk informasjon om forskningsprosjektet vårt gjennom et informasjonsskriv (vedlegg 1). Dette var vedlagt da vi sendte e-posten med forespørsel om å delta i forskningsprosjektet. Det gjorde vi slik at de kunne være noe forberedt, og ha innsikt i hva vi

ønsket å undersøke. Vi valgte å ikke sende intervjuguiden på forhånd fordi vi ønsket spontane svar fra respondentene. Friluftsliv, erfaring og kunnskap kan tolkes forskjellig, derfor ønsket vi respondentenes egne refleksjoner rundt disse begrepene og egen kompetanse. Dette gjorde at vi kunne sette respondentenes refleksjoner opp mot teori.

Vi utarbeidet en intervjuguide (vedlegg 2) på bakgrunn av teorien vi hadde tatt i bruk. Spørsmålene var delt inn under ulike overskrifter. Disse overskriftene var friluftslivsbakgrunn, friluftsliv i skolen og læreplanen. Intervjuguiden hadde naturlig progresjon, der vi gikk fra å stille åpne spørsmål, til å spisse de mer mot problemstillingen vår. I forkant av intervjuene med respondentene gjennomførte vi et pilotintervju for å kvalitetssikre intervjuguiden. Vi brukte intervjuguiden som et støtteverktøy for å skape god dialog, huske spørsmål og stimulere respondenten til å snakke om sine opplevelser rundt temaene. Under spørsmålene hadde vi oppfølgingsspørsmål og underpunkter for å lede respondentene i riktig retning, samt få en dypere begrunnelse av svarene.

I oppgaven har vi brukt semistrukturert intervju da vi mente at dette ville gi det beste resultatet for å få frem kroppsøvingslærernes kunnskaper og erfaringer. Semistrukturert intervju er en fleksibel intervjuform (Larsen, 2017). Derfor så vi på dette som en mindre formell måte å gjennomføre intervjuene på. Samtidig fikk vi et dypere innblikk i respondentenes subjektive meninger og opplevelser. Det semistrukturerte intervjuet ga oss mulighet til å endre rekkefølgen på spørsmålene da noen av svarene respondentene ga oss også besvarte andre spørsmål, det gjorde at vi ikke var låst til en fast rekkefølge på spørsmålene. Dermed forventet vi at det ville bli en god flyt i dialogen, uten å avbryte respondenten underveis. Dersom det var nødvendig med mer konkrete eller utdypende svar var det hensiktsmessig og ha oppfølgingsspørsmål, det hadde vi ikke hatt mulighet til i kvantitativ metode.

Det var ønskelig å få ansikt-til-ansikt-intervjuer, det lot seg ikke gjøre av økonomiske og tidsmessige grunner. Det ble derfor brukt telefonsamtale i to av intervjuene, og videosamtale i ett. Det hevdes i Jacobsen (2003) at det er lettere å få en god og åpen samtale ved personlig intervju fremfor telefonintervju. En mister observasjonen av intervjuobjektet ved telefonintervju, som for eksempel kroppsspråk. Vi anså ikke dette som viktig for å belyse problemstillingen i vår oppgave, da vi opplevde respondentene som trygge i

intervjusituasjonen fordi det var en løs og ledig tone før, under og etter intervjuet. Likevel er det noe man bør være oppmerksom på ved telefonintervju, slik at ikke respondenten lukker seg og blir en lite informativ kilde. På den andre siden kan intervju over telefon minske intervju-effekten (Jacobsen, 2003).

Ved bruk av telefon- og videosamtale hadde respondentene mulighet til å velge miljøet de ønsket å intervjues i (Jacobsen, 2003). Dermed kan en tenke at respondentene valgte et naturlig miljø fremfor et kunstig miljø. Dette naturlige miljøet kan gi en positiv effekt, da kunstige omgivelser kan medføre kunstige svar. Konteksteffekten har en viktig betydning for påvirkningen av innholdet i intervjuet. Ulempen med et naturlig miljø er at det kan være forstyrrelser rundt respondenten (Jacobsen, 2003). Dette var ikke et problem for oss, da respondentene oppholdt seg i rom alene.

3.4 Analyse

I kvalitativ forskning driver en analyse under hele prosessen. Etter transkribering hadde vi en stor mengde data vi reduserte til det som var relevant for oppgaven. For å kunne tolke informasjonen vi hadde fått, vurderte vi det som hensiktsmessig å kode dataene. I kodingen brukte vi de samme overskriftene som vi hadde i intervjuguiden, for å kunne sammenligne respondentenes svar på spørsmålene. Vi brukte ulike farger for å skille overskriftene. Sitatene hadde samme fargekode som overskriften i de forskjellige kategoriene. Dette gjorde vi for å få oversikt over dataene vi hadde samlet inn, men også for å se mønstre og sammenhenger (Kvale & Brinkmann, 2018).

Videre i analysen foretok vi meningsfortetting. Det innebærte at vi kortet ned uttalelsene fra respondentene, uten å endre innholdet (Kvale & Brinkmann, 2018). Vi tok for oss hvert vårt intervju og leste over de i ettertid for å diskuterte hva som var, eller ikke var, relevant for å belyse problemstillingen. Etter at vi hadde kodet og kategorisert relevant data, var det lettere å se likheter og ulikheter i svarene til respondentene. Da vi hadde foretatt meningsfortettingen og tolket innholdet, fikk vi en dypere forståelse av innholdet og respondentenes meninger. Vi analyserte dataene med utgangspunkt i hvilken overskrift de stod under og knyttet det til teori, dette gjorde vi for å belyse vår problemstilling.

3.5 Etikk

I et forskningsprosjekt vil en skaffe oversikt over hvilke etiske utfordringer som kan oppstå. De etiske utfordringene kan oppstå under hele forskningsprosessen og kan gjelde både ved valg av tema, problemstilling, datainnsamling, og hvordan en bruker og formidler forskningen (Larsen, 2017). Det stilles tre krav som skal tas hensyn til når en undersøker, disse er: informert samtykke, krav til privatliv og krav til å bli gjengitt riktig (Jacobsen, 2003). Det vil videre bli gjort rede for disse kravene og hvordan vi har sikret at disse er blitt ivaretatt.

Informert samtykke

Informert samtykke omhandler frivillig deltagelse og at den som undersøkes vet fordelene og ulempene undersøkelsen kan forårsake, samt at informasjonen som er gitt er forstått (Jacobsen, 2003). I forskningsarbeidet har vi tatt hensyn til dette med å informere på forhånd ved å sende et samtykkeskjema med informasjon om prosjektet i etterspørselen. Dermed hadde respondentene mulighet til å sette seg inn i hva oppgaven gikk ut på, hvilke krav vi stilte, hvordan dataene skulle behandles og deres mulighet til å trekke seg, samt å rette opp eventuelle feil og mangler ved transkribert dokument.

Krav til privatliv

Krav til privatliv går ut på at en tar hensyn til respondentens privatliv (Jacobsen, 2003). Ved utforming av intervjuguiden forsøkte vi så godt det lot seg gjøre å utforme spørsmål som ikke virket støtende. I forskningsprosjektet var vi på jakt etter kroppsøvingslæreres erfaringer og kunnskaper. Vi var klar over at dette kunne være et sensitivt tema for noen, da spørsmålene omhandlet deres meninger, erfaringer og opplevelser rundt egen undervisning. Vi hadde i forkant av intervjuene søkt og fått godkjent meldeskjema for behandling av personopplysninger av Norsk Senter for Forskningsdata (referansenummer: 920970). I prosjektet var det ikke til hensikt å oppgi identifiserbar informasjon, derfor bevarte vi respondentenes privatliv ved verken å nevne navn, alder, stedet de er fra eller jobber. Det samme gjorde vi ved transkribering, da vi luket ut informasjon som kan identifisere respondentene. Det har bidratt til at anonymiteten er bevart.

Krav til å bli gjengitt riktig

Ved transkribering og analyse vil en utføre gjengivelse mest mulig fullstendig og korrekt.

Dette er vanskelig i det fulle når en analyserer, da mangfoldet og detaljene reduseres, men en kan jobbe mot fullstendig og korrekt gjengivelse. Respondentene har krav på fullstendig gjengivelse (Jacobsen, 2003) og vi valgte å sende ut et utkast til respondentene. Vi luket ut identifiserbar informasjon, noe vi informerte om ved utsendelse av utkastet. I hovedfasen av analysen har vi vært oppmerksomme på å gjengi respondentene der vi mener det er viktig for å forstå resultatet. Her har vi tatt hensyn til at utsagnene ikke er tatt ut av kontekst da dette kan føre til feil presentasjon av data.

3.6 Reliabilitet og validitet

Ifølge Kvale og Brinkmann (2018) handler reliabilitet om hvor pålitelige resultatene er. I sammenheng med reliabilitet kan en stille spørsmål om svarene til respondenten hadde blitt de samme om det var en annen intervjuer som stilte dem. En kan også være kritisk til intervjuerens reliabilitet knyttet til ulikt ordvalg fra intervju til intervju, da dette kan endre betydningen eller oppfattelsen av spørsmålet. Dette kan medføre at intervjueren påvirker svarene til respondentene uten at det blir gjort med hensikt. En ønsker høy reliabilitet gjennom hele forskningsprosessen, men ved for stort fokus på reliabilitet kan kreativ tenking og variasjon svekkes (Kvale & Brinkmann, 2018).

Ved gjennomføringen av intervjuene hadde vi en strukturert datainnsamlingsprosess der den samme forskeren stilte spørsmålene til respondentene i hvert intervju, mens den andre hadde kontroll på at spørsmålene ble besvart og oppfølgingsspørsmål kom frem der det var hensiktsmessig. I intervjuprosessen vet vi at noen av spørsmålene i intervjuene hadde ulike ordvalg for å unngå brå overganger og skape flyt i intervjuet. Dette kan svekke reliabiliteten til intervjuprosessen, men ble sett på som et tiltak for å beholde en naturlig samtale.

Validitet i kvalitativ forskning handler om i hvor stor grad forskningsmetoden klarer å få frem fenomenet vi vil undersøke. Validitet hører ikke til en spesiell fase av undersøkelsen, men er gjennomgående i hele utviklingen av oppgaven (Kvale & Brinkmann, 2018). Man kan stille spørsmål til svarene respondenten gir oss i intervjuet, om det de sier er sant. Selv om dette kanskje ikke er tilfellet kan det være at svarene gjenspeiler slik respondenten oppfatter sin rolle (Kvale & Brinkmann, 2018). Under og etter intervjuet opplevde vi at respondentene var oppriktig i svarene sine, de utdypet svarene godt og stilte spørsmål dersom noe var uklart.

Som forskere måtte vi også stole på det de sa var sant fra deres side. Vi så og gjennom intervjuene i etterkant for å se om det var noen steder de motsa seg selv, noe de ikke gjorde.

Når man drøfter reliabilitet og validitet i en kvalitativ undersøkelse betyr det at vi må være kritisk til kvaliteten på innsamlet data. Vi stiller spørsmål til oss selv om vi fikk tak i det vi ønsket å undersøke (intern gyldighet). Dette gjorde vi gjennom intervjuguiden med spørsmål rettet mot problemstillingen vår. Vi opplevde at respondentenes svar ga et godt utgangspunkt for vår forskning. Vi tok også stilling til om funnene var overførbare til andre sammenhenger (ekstern gyldighet). Det viste seg at respondentene noen steder svarte det samme på noen spørsmål, for eksempel rundt utfordringer til friluftsliv i kroppsøvingsundervisningen. Vi kan se på dette som at noen av svarene var overførbare de andre respondenter, men vi kan ikke generalisere funnene slik at det gjelder for alle lærere i Norge. Man må også være kritisk til om dataene er pålitelige. Fremfor å vurdere om noe er sant eller ikke, snakkes det i samfunnsvitenskapen om intersubjektivitet. Ifølge Jacobsen (2003) betyr dette at det nærmeste man kommer sannheten er om flere personer er enig i at det som blir sagt er en riktig beskrivelse. Ved gjennomgang av intervjuene i etterkant opplevde vi flere steder enighet hos respondentene.

Grunnet tidsaspektet vurderte vi det hensiktsmessig å transkribere intervjuene hver for oss. Den språklige sammenligningen av intervjuene var lik, med unntak av noe mer utfyllende ordlyder. Vi valgte å ekskludere ordlyder og mellomord ved gjengivelse av svarene fra respondentene, da dette ikke er en lingvistisk undersøkelse. For å sikre reliabiliteten i transkripsjonen har vi lest gjennom hverandres transkripsjoner, samtidig som vi lyttet til lydopptaket. Dette for å se til at den andre har fått med seg hele intervjuet og ikke foretatt gjetting av det som ble sagt (Kvale & Brinkmann, 2018).

Verktøyene vi har brukt til transkripsjonen er lydopptaker og taleopptak på telefon med kodelås. Dette gjorde at vi hadde to uavhengige kilder, om den ene skulle svikte. Det var også en ekstra sikkerhet dersom deler av lydopptaket skulle være utydelig, noe som ga et bedre grunnlag for å transkribere respondentene korrekt. Etter transkripsjon ble opptakene slettet.

4 Resultat og diskusjon

I denne delen av oppgaven vil vi gjøre rede for resultatet gjennom svarene fra intervjuene. Vi vil knytte refleksjonene opp mot problemstillingen og diskutere om kroppsøvlingslærerne opplever at de får brukt sine friluftslivskunnskaper og -erfaringer i undervisningen. Utsagnene som blir brukt er respondentenes egne meninger, som vi vil koble opp mot teorien. Det vil videre bli brukt ulike underoverskrifter, hvor vi vil forsøke å få frem hovedtrekkene innenfor hvert emne. Der det er hensiktsmessig har vi sitert respondentene.

4.1 Bakgrunn innen friluftsliv

Under dette emnet gjør vi rede for hvilken bakgrunn kroppsøvlingslærerne har innenfor friluftsliv. Det kan gi et innblikk i hvordan de legger til rette for friluftsliv i kroppsøvlingsundervisning. Deres bakgrunn kan være grunnlaget for kunnskapene og erfaringene de har i friluftsliv.

Ut ifra definisjonen er friluftsliv bredt og kan omhandle en rekke aktiviteter man gjør ute (Klima- og Miljødepartementet, 2016). Respondentene trekker også inn følelser i assosiasjon med begrepet. De nevner at friluftsliv for dem handler om naturen og det å være ute, som for eksempel i fjellet til alle årstider. Sammen med dette trekker de også frem at å bruke kroppen og gode opplevelser i naturen, inngår i friluftsliv. Sissel utdyper at hun liker stillheten, det å høre fugler og å være borte fra lyder som ikke hører naturen til.

Friluftslivstradisjonen i Norge har dype røtter. Tidligere i oppgaven gjorde vi rede for Breivik (1978) sin inndeling av nytte- og overskudds aktiviteter. Johanna og Sissel nevner at de har et nytteperspektiv på friluftsliv. Å stoppe opp og plukke sopp når man er på løpetur med en klasse eller vise hvordan man kan gjøre bær om til syltetøy og saft, er aktiviteter de trekker frem. Når man er kjent med hvilke sopper som er spiselige kan man introdusere dem for elevene. På denne måten kan de overføre sin kunnskap, knyttet til sopp, i undervisningen.

Noe av friluftslivsbakgrunnen til respondentene kan være mer utfordrende å integrere i undervisningen. David nevner at han har mange år med klatreerfaring, men har ikke undervist i det ennå: "Alt med vinter og ski, men det blir sjelden brukt (i undervisningen) på grunn av

transport og logistikk. [...] jeg tror faktisk det er den sterkeste delen av erfaringen min innen friluftsliv.” Han er komfortabel med undervisning innen alt som har med vinter og ski å gjøre. På den andre siden synes han at det er utfordrende å implementere det i undervisningen på grunn av praktiske utfordringer. I denne sammenheng kan det tenkes at det settes begrensninger for utfoldelse av hans kunnskaper og erfaringer. Nødvendige ressurser er ikke tilgjengelig, i stor nok grad, for de aktivitetene han har mye kunnskap om og erfaring med.

Slik kompetansemålene i friluftsliv er lagt opp nå kan det virke som man nødvendigvis ikke trenger en bred og dyp friluftslivsbakgrunn, eller en gitt mengde kunnskaper og erfaring for å undervise. Respondentene opplever i ulik grad å få formidlet kunnskaper og erfaringer fra sin bakgrunn i friluftsliv. Johanna sier at i kroppsøving får hun vist sine ferdigheter best når de går på ski og har vinterfriluftsliv. Hun gir også uttrykk for at de kommer best frem gjennom undervisningen i andre friluftslivsrettede fag, fremfor kroppsøving: “Jeg er jo ute på turer med elever i andre fag her sant. [...] vi er jo på høyfjellet, vi er på jakt, vi er på reinsdyrjakt. Så får jo brukt mine ferdigheter der da, men ikke i kroppsøvingsfaget sånn.”. På den andre siden får vi inntrykk av at de kunnskapene og erfaringene hun har i aktiviteter som sopplukking, ski- og turgåing er aktiviteter hvor hun får formidlet sine kunnskaper og erfaringer. Sissel opplever at hun får gitt uttrykk for sine kunnskaper og erfaringer på et annet vis:

Måten man viser det på er at man er entusiastisk i forhold til det man gjør [...] men jeg kan ikke si at jeg sitter inne med de store kunnskapene mer enn å være ute i naturen, fortelle de ting, ta vare på de som ikke orker å ta sekken sin som blir slitne, og ja, å motivere.

På bakgrunn av dette utsagnet kan vi tyde det som at hun bruker kunnskapene og erfaringene hun sitter på i undervisningen, ved å la elevene erfare innenfor de rammer hun har tilstrekkelig friluftslivskunnskaper og -erfaringer. Videre gir Sissel uttrykk for at kunnskaper og erfaringer fra tidligere ikke nødvendigvis er synlig i selve undervisningen, men går inn i forberedelsene: “Så har du jo kunnskapene i forkant når du planlegger, du legger fram hva de må tenke på i forhold til utstyr, og da kommer jo litt av kunnskapen fram. Men ikke akkurat så veldig mye underveis (i undervisningen).” .

Det er enighet mellom respondentene om hva friluftsliv innebærer. Deres friluftslivsbakgrunn kan vi forstå som erfaringene og kunnskapene de formidler i friluftslivsundervisningen. Noen av aktivitetene de bedriver uttrykker de kan være vanskelig å få inn i skolesammenheng, fordi ressursene ikke strekker til. Vi tolker dette som at de er overkvalifisert for friluftslivsundervisning i kroppsøvningsfaget.

4.2 Kunnskap

I dette avsnittet vil vi belyse respondentenes egen oppfatning av kunnskaper. Kunnskap og erfaringer er to ulike begrep som har noen likhetstrekk og ofte opptrer samtidig. I oppgaven gjør vi et analytisk skille av kunnskaper og erfaringer. Noen steder blir de brukt sammen da flere av spørsmålene våre omfatter begge begrepene.

I friluftsliv skaffer en kunnskap i stor grad gjennom praktisk kunnskap, med kroppen som redskap. Dette gjennom kroppslig-, kommunikativ- og følelsesmessig kunnskap (Høyem & Fasting, 2019). Respondentene har gitt eksempler på hvordan de tilegner seg kunnskap i friluftslivet. Johanna, David og Sissel har noe ulike kunnskaper og erfaringer, men det er enighet når det gjelder å holde seg innenfor trygge rammer. Johanna skaffer seg kunnskap gjennom å erfare aktiviteter hun interesserer seg for. David skaffer seg kunnskap i friluftsliv gjennom å lese, se på skifilmer, samt erfare de aktivitetene av interesse. Sissel er mye på tur og bruker erfaringer fra egne aktiviteter.

David kan vi trekke frem som et konkret eksempel på tilegning av kunnskap, mot de to hovedtypene kunnskap, *Knowledge that* og *knowledge how* (Birch et al., 2019). Han leser bøker og ser på filmer for å skaffe faktakunnskaper rundt det han interesserer seg for, og praktiserer deretter kunnskapen ved å bedrive aktivitetene for å tilegne seg ferdighetene. Det kommer frem at både Johanna og Sissel driver med sankning. En kan dermed også trekke dette opp mot hovedtypene *knowlegde that* og *knowledge how*. En må ha noen faktakunnskaper i forkant før en kan gå ut å praktisere sankning, der hovedtyngden ligger på hva man bør og ikke bør sanke.

Kunnskaper og erfaringer er essensielt å ha i friluftsliv, som nevnt i teorien spiller erfaringslæring en sentral rolle. Kunnskap skapes gjennom deltagelse og kroppslig erfaring.

Kunnskap i friluftsliv handler egentlig om sunn fornuft. [...] Det er du som skal oppsøke eller ta imot. [...] Kompetanse er det som man har bygget på og hatt suksess med og har lyst til å videreformidle til den neste generasjon. Kompetanse er egentlig mest erfaring, tenker jeg. Man kan ikke bare lese om det, men oppleve det. (David)

David beskriver godt sammenhengen mellom kunnskap og erfaring. En kan forstå utsagnet som en bekreftelse på Kunnskapsdepartementets beskrivelse av kunnskap. Det innebærer å beherske utfordringer i kjente og ukjente situasjoner, samt refleksjon og tenking (Kunnskapsdepartementet, 2018). Videre kan vi forstå begrepet kompetanse i Davids utsagn knyttet til det som kommer frem i Kunnskapsløftet (Udir, 2016). I Kunnskapsløftet beskrives kompetansebegrepet i tilknytning til dybdelæring. Dybdelæring blir sett på som overføring av kunnskap og utvikling av ny kunnskap (Birch et al., 2019). Dette mener vi kommer frem i Davids utsagn. David beskriver også kunnskap som sunn fornuft, og det å oppsøke eller ta i mot. Dette kan en se opp mot praktisk klokskap (fronesis) med den kloke, som omhandler å beherske og handle før en konsekvens.

Kunnskap er jo hvordan å oppføre seg i naturen og hvordan ta vare på de naturressursene som er. [...] Å gå i ulendt terreng og kjenne på kroppen at det å bære noe og få bevege seg litt fritt i forhold til ren byvandring. Tenker jeg. (Sissel)

En kan knytte Sissels utsagn opp mot det som omtales som kjernekunnskap i friluftsliv, praktisk kunnskap, rettet mot kroppslig kunnskap. Det er ønskelig at elevene skal oppleve gjennom bevegelser, følelser, stemning og kropp for å tilegne seg kunnskaper. En kan tenke at dette er en måte Sissel selv har erfart med å tilegnet seg kunnskaper ut ifra hennes friluftslivsbakgrunn, og dermed ønsker hun å overføre disse kunnskapene og erfaringene til elevene.

Johanna ser på kunnskap slik: “Det er mer sånn erfaringsbasert da, det er jo å kunne klare seg under alle værforhold eller alle situasjoner eller beherske naturelementene på en eller annen måte.”. Det blir også her beskrevet en nær sammenheng mellom kunnskap og erfaring, at kunnskap er basert på erfaring. En kan tolke “ [...] beherske naturelementene på en eller annen

måte” (Johanna) opp mot kunnskapsformen fronesis, med dette som går ut på å koble kunnskap, handling og etikk sammen, og forståelsen av konsekvensene med valgene man tar.

I utsagnet beskrives det ulike elementer som må beherskes som en del av kunnskapen i friluftsliv. Vi kan se at dette ligger til grunn for at den kloke har det grunnleggende på plass, men at den også er beredt på det uventede. Den kloke har evnen til å handle før en konsekvens, samt evnen til kreativitet og improvisasjon (Brunstad, 2009). I denne sammenhengen er det kroppsøvingslæreren som er den kloke.

Det vi får frem er at respondentene tilegner seg kunnskap i hovedsak gjennom å drive friluftslivsaktiviteter. Vi har sett at de tilegner seg kunnskap gjennom knowlegde that og knowledge how. Respondentenes beskrivelse av kunnskap er nært knyttet til erfaring, og viser ikke et klart skille mellom begrepene, men at de har flere likhetstrekk. Kroppsøvingslærerne kan sees på som den kloke. Med deres bakgrunn i friluftsliv vil deres kunnskaper og erfaringer gi et grunnlag for å se, forstå og handle i forhold til konsekvensen. Dette kan vi se på som en forutsetning hos kroppsøvingslærerne for at deres undervisning kan skape en overføring av kunnskaper og erfaringer til elevene.

4.3 Erfaring

I dette avsnittet vil det bli gjort rede for hva respondentene legger i erfaringer. I friluftsliv får en erfaring når en møter utfordringer og baserer seg på tidligere erfaringer når en oppgave skal løses. Løsningene bearbeides og noen forkastes (Lund & Henriksen, 2019).

Respondentene har selv beskrevet deres oppfatninger av erfaringer i friluftslivet og trekker ofte frem erfaring hos elevene. De erfaringene elevene får kan bygge på erfaringene lærerne har. Læreren formidler sine erfaringer gjennom aktiviteter kroppsøvingslæreren har god kjennskap til og lar elevene skaffe sine egne.

I friluftsliv så handler det om, først og fremst synes jeg det viktig at man har lyst til å gå ut, at det man gjør i dag har man lyst til å gjøre i morgen. Du har lyst til å trene i morgen, du har lyst til å gå på ski i morgen. Det handler om positive opplevelser.
(David)

I beskrivelsen av erfaringer i undervisning, gir David uttrykk for at tilrettelegging for gode opplevelser er viktig. Gode førstegangsopplevelser kan tenkes å bidra til et ønske om å gjenta denne opplevelsen, og utvikle erfaringene. En kan tenke at en lærer bør ha tilstrekkelig med friluftslivskunnskaper og -erfaringer for å kunne legge til rette for gode førstegangsopplevelser. Gjennom intervjuet eksemplifiserte David hvordan erfaringer kan utvikles hos elevene.

Jeg har hatt flere forskjellige ting. Det som jeg liker å gjøre er tilnærming til rep, tau og knuter [...] for eksempel lage presenningsleir. Først må vi sette oss ned på gulvet og lære de tre mest vanlig knutene som blir brukt i naturen [...] Poenget er at de får det til, lærer det og har det gøy i trygge omgivelser. Spesielt når man går ut igjen på et senere tidspunkt og sier "Ok, nå skal vi rigge til en leir" så går det på en, to, tre. Den kombinasjonen av at det er veldig gøy og for eksempel når man skal skjøte to tau sammen må man bruke den riktige knuten for å gjøre det. Så kommer jeg forbi midt i prosessen, tar kniven og snitter tauet som er festet og de bare "Du kuttet tauet mitt!"(elev). Så sier jeg "Men dette kan du jo reparere" "Åjaa"(elev). Den opplevelsen har jeg fått veldig positiv tilbakemelding på.

David leser situasjonens egenart og ser at her kan han skape erfaring. Han utfordrer elevene, og lar de løse oppgaven basert på tidligere erfaringer. Han skaper en positiv erfaring hos elevene med situert læring gjennom å frembringe en situasjon hvor elevene må løse et problem. Elevene løser oppgaven ved å bearbeide og forkaste løsninger. Det kan tenkes at han kan skape denne gode opplevelsen som bidrar til utvikling av erfaring, på grunnlag av hans egne friluftslivskunnskaper og -erfaringer.

Sissel beskriver erfaringer i friluftsliv som mer generell, slik vi ser på det: "Erfaring i undervisning er jo at de skal kunne i det hele tatt være ute i alle årstider på en måte, det å kunne kjenne litt på værforandringer, det finnes ikke dårlig vær bare dårlige klær for eksempel". Dette kan kobles opp mot de passive og aktive elementene, som går ut på å forsøke og å bli utsatt for det som skjer (Dewey, 2001). Ved værendringer vil man bli utsatt for en situasjon og må handle i forhold til den. Det vil dermed bli gjort en endring som videre kan skape erfaring eller læring hos elevene. Johannas utsagn viser at hun tolker erfaringer i

friluftsliv i vel så lik grad: “ [...] Du må jo beherske det. Det er jo en del sånn faremomenter med friluftsliv. [...] Du må kunne kle deg eller kunne komme deg fra a til b. Så det er jo en del grunnleggende ting som en må kunne.”.

Det blir ikke nevnt friluftslivskunnskaper og -erfaringer som utfordring hos David og Johanna. Det kommer frem hos alle at utfordringer er knyttet blant annet til utstyr og tid. Sissel nevner også utfordringer rundt tilgjengelighet på natur. Problematikk rundt utstyr gjelder ikke bare det skolen har til rådighet, men også det elevene selv har og møter opp med. David uttrykker at om man har bra utstyr kan man gjøre mer, det er ikke et krav, men det gjør jobben lettere. Nevnte utfordringer oppfatter vi som en mulig begrensning for utfoldelsen av de friluftslivskunnskaper og -erfaringer kroppsøvlingslærerne besitter.

Det kommer frem enighet blant respondentene om viktigheten av gode opplevelser i friluftsliv hos elevene som et gjennomgående tema. Det viser seg at Johanna og David føler de har mer kunnskap og erfaring enn det de får frem i undervisningen. Sissel opplever utfordringer med å dra på, for eksempel, snøhuletur. Dette kan være knyttet til hennes kunnskaper og erfaringer, samt en følelse av bekymring rundt ansvaret for elevene på et område hun ikke behersker. Dette løses på hennes skole ved å sette inn lærere som har en større trygghetsfølelse på dette området. Deres kunnskaper og erfaringer i friluftsliv kan vi se på som grunnlag for å tilrettelegge for gode natur- og førstegangsupplevelser for elevene, samt videreutvikle deres erfaringer.

4.4 Friluftsliv i kroppsøving

Det vil nå bli gjort rede for respondentenes opplevelser rundt friluftslivsundervisning. Det vil bli trukket ut utsagn fra respondentene som viser til refleksjon rundt læreplanene og undervisningen.

Jeg synes det er veldig vanskelig å ha det inn. Jeg synes de har vært flinke nå sånn som de har lagd det (fagfornyelsen). Edruelig ned på et nivå som går ann nå, for det er ikke lett å få til friluftsliv i et totimersfag. (Sissel)

Sissels referering til fagfornyelsen kan gi inntrykk av at friluftsliv har vært et vanskelig hovedmål å få inn i kroppsøvlingsundervisning, gjennom LK06. Noen ville nok ønske mer

konkrete kompetansemål, mens andre kan mene at det gir rom for tolkning og at man i positiv grad kan bestemme selv hvordan man vil oppnå dem. Selv om det kan være utfordrende å legge til rette for undervisning, oppfatter vi at respondentene mener friluftsliv i kroppøving er verdifullt.

Jeg opplever det jo som veldig positivt her hvertfall. For en får veldig variasjon, og så kan man legge opp undervisning etter vær og årstider. Ja, og så tror jeg en treffer litt flere [...] du trenger ikke måle deg med andre, ikke sant. For naturen tar vekk litt av det. (Johanna)

Johanna nevner at elevene kan oppfatte friluftsliv som mindre prestasjonspreget. Det samsvarer med Breivik (1978) og Meld. St. 18 (Klima- og Miljødepartementet, 2016), at konkurranse utelukkes fra friluftslivet. Det kan også være fordi lærerne legger opp til at friluftsliv skal skape gode opplevelser for elevene og aktiviteter hvor man kan utforske og samarbeide. I et dynamisk miljø som naturen kan det også dukke opp uventede situasjoner som kan bidra til god læring, erfaring og kunnskap. Dette stiller krav til lærerne at det er en situasjon de kan håndtere og se nytten av å drive situert læring (Lundhaug & Østrem, 2019). En kan dermed si at kunnskapene og erfaringene hos lærerne bør være tilstrekkelige i forhold til det som skal utføres for at deres friluftslivserfaringer og -kunnskaper skal kunne overføres til elevene.

I undervisning ønsker man å legge til rette for god læring, og samtidig skape gode naturopplevelser for elevene. Målet med undervisningen i friluftsliv er å gi elevene de kunnskapene og erfaringene de trenger for å ferdes i naturen (Klima- og Miljødepartementet, 2016). Ut ifra dette kan en si at de kunnskaper og erfaringer elevene trenger, vil i undervisningssammenheng avhenge av hvilke kunnskaper og erfaringer lærerne formidler og lærer bort til elevene.

Hovedvekten i formålet ligger på lokale friluftslivstradisjoner, bruk av nærmiljøet og å kunne orientere seg i naturen til ulike årstider. I gjennomføringen av friluftslivsundervisningen blir det tatt stort hensyn til bruk av nærrområdene hos respondentene.

Det som jeg ønsker når jeg underviser i friluftsliv det er jo at de skal være glad i å være ute og bruke og bli kjent i nærområdet. [...] Å få elevene til å bli kjent rundt skolen sin, det syns jeg er viktig. (Johanna)

Det kommer frem at respondentene bruker nærområdet. Beliggenheten til skolen har mye å si for å komme seg ut i den ville naturen. Sissel som jobber på en skole i byen bruker ofte lokalt uteareal i friluftslivsundervisningen. Hun stiller spørsmål rundt hva man legger i friluftsliv når vi spør om kompetansemålene i friluftsliv er relevante for elevene:

[...]Hadde vi hatt mulighet til å komme oss vekk og bruke dager på det så er det jo relevant, men det er jo vanskelig å få det inn i alle skoler, spesielt byskoler. Men så er det hva du legger i det (kompetansemålene i friluftsliv), er det å løpe rundt et vann å bruke lokalmiljøet?

Vi får inntrykk av at Johanna og David driver friluftsliv i vill natur i større grad enn Sissel, da skolens plassering ikke gir samme muligheter. En kan tolke dette som en begrensning for å få formidlet sine kunnskaper og erfaringer, da det senere nevnes at “Friluftslivkunnskapene, de kan ikke akkurat si at du får bruk for de vanlig, da må du mer på friluftslivslinje.” (Sissel). På den andre siden sier friluftslivspolitikken at grøntområder i byer er inkludert som friluftsliv (Klima- og Miljødepartementet, 2016). Det kan være at David og Johanna får vist sine friluftslivkunnskaper og -erfaringer mer enn det Sissel får gjort, grunnet plasseringen. På den andre siden kommer det frem at Sissel bruker nærmiljøet, og vi får inntrykk av at hennes friluftslivkunnskaper og -erfaringer blir formidlet i stor grad til tross for liten tilgang på vill natur. Samtidig vil alle ha like forutsetninger til å oppnå kompetansemålene i friluftsliv, ettersom de er åpne for tolkning og inkluderer ulike områder man kan drive friluftsliv.

Friluftsliv er ett av tre hovedområder i kroppsoving i dagens læreplan, LK06. Skolen har fått et større ansvar i videreformidlingen og opplæringen av friluftsliv (Klima- og Miljødepartementet, 2016). Det stiller krav til læreren om å finne relevant og utfyllende undervisning for elevene, samtidig som man oppnår kompetansemålene. Dette kan eksemplifiseres der David forteller om undervisning i orientering: “Vanligvis om man gir dem et kart som viser her er punkt A-B-C, så vet de (elevene) hvor det er og løper til dem, så er de

ferdig og har ikke lært noe.”. Han opplever at å gi ut et kart med punkter resulterer i at elevene ikke lærer bruken av kart og kompass, fordi de er såpass kjent i området. En løsning på dette har for David vært å ta i bruk applikasjoner for orientering. Det oppstår læring ved utprøving hvor David bearbeider eller forkaster en løsning:

Det finnes apper som elevene kan bruke, en av de heter Whoop!. Det som er kult med den er at det er GPS-basert som er tilkoblet mobiltelefonen, der kan du sette waypoints eller poster og når de går over den posten får de et nytt quiz-spørsmål og blir sendt til neste post. Man kan organisere en utendørs-quiz som kan handle om hva som helst. Som for eksempel at man skal etterlate et knute-eksempel av pålestikk eller noe lignende, så skal de gå videre til neste punkt.

Læring kan vi se på som tilegning av erfaringer og kunnskaper. En kan se på utsagnet som en utfordring han finner nye løsninger til. Han skaffer seg erfaring og kunnskap når han møter utfordringen. Utfordringen i dette utsagnet er at læringsutbyttet ikke blir godt nok med kart og kompass. Videre skaper han løsninger ved å prøve ut nye måter å skape læring på.

I den kommende fagfornyelsen som blir innført i skolen fra 2020 blir som tidligere nevnt, hovedområde friluftsliv endret til kjerneelementet uteaktivitet og naturferdsel. Sissel virker positiv til dette nye kjerneelementet:

Jeg tror det ligger litt i det at det er vanskelig å klare sånn som det var før å få flettet friluftsliv godt nok inn i forhold til hvor bor du i landet, hvor er skolen din i forhold til naturen. Og for at kanskje flere skal ha muligheter å dekke det faget som de trodde de skulle få inn bedre. For det er ikke å stikke under en stol at friluftsliv har vært et fag som har vært vanskelig for ganske mange skoler [...] ved å gjøre det litt mer enkelt så skal det være lettere å komme seg ut i naturen og det å komme seg litt ut og vekk i fra en gymsal.

Det kan tolkes som at det vil være lettere for deres skole å følge opp kjerneelementet og oppnå kompetansemålene, fordi uteaktivitet kan gi en annen betydning enn friluftsliv for lærerne. Vi forstår utsagnet slik at terskelen kan bli lavere for å ta med elevene ut i naturen.

Det kan bidra til at kroppsøvingslærere med begrenset kunnskap og erfaringer i friluftsliv, føler de får dekket kompetansemålene samt undervist på et nivå de er komfortabel med. På den andre siden legger Johanna frem: “Så det kan jo slå begge veier at det er nok, å liksom være ute på asfalten. Men det kan jo være at det vil være bra, jeg vet ikke. Det er litt vagt, for å si det sånn.”. Dette kan en tolke som at terskelen også kan bli høyere for å ta med elevene ut i naturen, da det vil være nok å bare være på asfalten. Dermed kan det tenkes at de friluftslivskunnskaper og -erfaringer flere sitter på ikke vil bli formidlet i like stor grad, fordi det er enklere å ta med eleven ut på asfalten. David mener at endringene ikke vil gjøre noe forskjell, da han uttrykket at det bare er en ny måte å formidle det på.

Friluftslivsundervisning oppfatter vi som verdifullt for respondentene. Det virker som de har mer enn nok kunnskaper og erfaringer til å holde undervisning som går på det enkle friluftslivet, men at det ikke er nok tid til større friluftslivsaktiviteter. Det kommer frem at deres kunnskaper og erfaringer formidles i undervisningen kontinuerlig med å trekke inn elementer fra friluftsliv i ulike bevegelsesaktiviteter, som for eksempel løpetur med sopplukking. Med tanke på kjerneelementet i fagfornyelsen kommer det frem hos Johanna og Sissel at det kan føre til endring av holdninger til friluftslivsundervisningen, mens David ikke tror det vil gjøre noen forskjell.

5 Avslutning

Formålet med problemstillingen “Hvordan kroppsøvingslærere opplever at deres kunnskaper og erfaringer i friluftsliv kommer frem i undervisningen, i videregående skole” har vært å belyse hvordan kunnskaper og erfaringer kommer til uttrykk i kroppsøvingsundervisning hos respondentene. Vi har også prøvd å få frem om de opplever å få brukt disse i undervisningen, fremfor at det forblir et uforløst potensial. Vi ville også få frem hva respondentene mente om friluftsliv i kroppsøving og om det er relevant for elevene og undervisningen.

Friluftsliv i kroppsøvingsfaget kan være en miljøforandring fra teoretisk klasseromsundervisning og andre tradisjonelle bevegelsesaktiviteter som drives i kroppsøving. Friluftslivet, ifølge en av kroppsøvingslærerne, kan virke mindre rettet mot prestasjon, men mer mot utforskning og samarbeid. Kroppsøvingslærerne ønsker å overføre sine friluftslivskunnskaper og- erfaringer gjennom undervisningen og gi elevene gode opplevelser i natur.

Respondentenes ulike bakgrunner gir oss mye informasjon om hva de er god på innen friluftsliv. De opplever at de spesialiserte aktivitetene som for eksempel jakt og klatring, er utfordrende å ta inn i et totimersfag som kroppsøving. Likevel er det mye de har kunnskaper og erfaringer rundt, der de bruker kreative løsninger for å få til god læring og relevans i friluftslivsundervisning. Kombinasjoner som joggetur og sopplukking, samt orientering og quiz er noen eksempler. Det kommer også frem at kunnskaper og erfaringer hos kroppsøvingslærerne vi har snakket med ikke bare er en del av selve undervisningen, men også gjennom planlegging og teori.

Gjennom å drive forskjellige aktiviteter på fritiden skaffer de seg kunnskaper og erfaringer som de tar i bruk i friluftslivsundervisningen. De trekker frem at de får formidlet sine kunnskaper og erfaringer gjennom å drive aktiviteter de har mye erfaringer med og vise gode holdninger innen friluftslivet. I lys av læreplanene kommer det frem at LK06 gir rom for bred tolking. Der to av respondentene virker positive til det, og en av de i mindre grad. Vi tolker at enigheten, på grunnlag av deres mange erfaringer og kunnskaper ikke gjør undervisningen problematisk å gjennomføre. Samtidig er det er tilgangen på natur som gjør det vanskeligere

for en av dem. Fagfornyelsen var det noe uenighet rundt, da en av respondentene mente det ikke ville gjøre noen forskjell. De to andre uttrykket at fagfornyelsen kunne gjøre det lettere, generelt for kroppsøvlingslærere, å få til friluftsliv i undervisning.

Respondentene ser på friluftsliv som verdifullt i kroppsøving og er opptatt av å skape gode opplevelser hos elevene. Vi kan si at deres entusiastiske holdninger til friluftsliv, og deres bakgrunn fra friluftsliv gjør at deres kunnskaper og erfaringer kommer frem i undervisningen, men at det er et ønske om å få friluftsliv i kroppsøving til å komme enda sterkere frem.

Videre forskning

Vi har i denne oppgaven opplevd at to av respondentene ser positivt på fagfornyelsen, og at det kan gjøre en forskjell ved formidlingen av friluftsliv i kroppsøvlingsfaget. Siden disse endringen ikke har trådt i kraft enda, vil det bare være tanker om hvordan endringene blir fra respondentene sin side. Veien videre kunne det vært interessant å se på hvordan kunnskaper og erfaringer i uteaktivitet og naturferdsel kommer frem i undervisning, etter noen år med innføring av fagfornyelsen. Har endringene har påvirket kroppsøvlingsfaget? Da kan det være mulig å gå nærmere inn på i hvilken grad fagfornyelsen har påvirket faget og friluftslivsundervisning i skolen.

Litteraturliste

- Birch, J., Vinje, E., Moser, T. & Skrede, J. (2019). Dybdelæring i kroppsøving: Utfordringer for kroppsøvingslærere. I E. Vinje & J. Skrede (Red.), *Fremtidens kroppsøvingslærer* (s. 13-27). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Breivik, G. (1978). To tradisjoner i norsk friluftsliv. I G. Breivik & H. Løvmo (Red.), *Friluftsliv fra Fridtjof Nansen til våre dager* (s. 7-16). Oslo: Universitetsforlaget.
- Brunstad, P. (2009). *Klokt lederskap: Mellom dyder og dødssynder*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Dewey, J. (2001). Erfaring og tenking. I Dale, E. (Red), *Om utdanning: Klassiske tekster* (s. 53-66). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Erstad, O. & Hovdenak, S. (2010). Kunnskap på dagsorden. I O. Erstad & S. Hovdenak (Red.), *Kunnskap i skolen* (S. 9- 16). Trondheim: Tapir akademisk.
- Grimeland, G. (2016). Berekraftig fagdidaktikk i friluftsliv. I A. Horgen, M. L. Fasting, T. Lundhaug, L. I. Magnussen & K. Østrem (Red.), *Ute!: Friluftsliv - pedagogiske, historiske og sosiologiske perspektiver* (s.85- 104). Bergen: Fagbokforlaget.
- Hovdenak, S. & Bø, A. (2010). Kunnskapsteoretiske tilnærminger relatert til elev- og læringsperspektiv. I O. Erstad & S. Hovdenak (Red.), *Kunnskap i skolen* (s. 17- 39) Trondheim: Tapir akademisk.
- Høyem, A. & Augestad, T. (2012). *Hjelpekorps Fagblad for Røde Kors Hjelpekorps*. Avsnitt: ledelse og friluftsliv hentet fra <http://www.hjelpekorps.org/hjelpekorps/filer/aktuelt/fagblad/hjelpekorps-2012-1.pdf> 20.11.2019.

- Høyem, J. (2016). Å grave kantgrop med aristoteles: En beskrivelse av praktisk kunnskap i friluftslivsfag. I A. Horgen, M. L. Fasting, T. Lundhaug, L. I. Magnussen & K. Østrem (Red.), *Ute!: Friluftsliv - pedagogiske, historiske og sosiologiske perspektiver* (s. 27-42). Bergen: Fagbokforlaget.
- Høyem, J. & Fasting, M. (2019). Kunnskap i friluftsliv. I L. Hallandvik, J. Høyem & Forum for friluftslivsfag i høyere utdanning (Red.), *Friluftslivspedagogikk* (S.33-47). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Jacobsen, D. I. (2003). Forståelse, beskrivelse og forklaring - innføring i samfunnsvitenskaplig metode for helse- og sosialfag. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jordet, A. (2010). *Klasserommet utenfor: Tilpasset opplæring i et utvidet læringsrom*. Oslo: Cappelen akademisk.
- Klima- og Miljødepartementet. (2016). *Friluftsliv: Natur som kilde til helse og livskvalitet*. (Meld. St 18 2015-2016). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/9147361515a74ec8822c8dac5f43a95a/no/pdfs/stm201520160018000dddpdfs.pdf> 06.12.2019.
- Kunnskapsdepartementet. (2016). *Fag-fordypning-forståelse: Fornyelse av kunnskapsløftet*. (Meld. St. 28 2015-2016) Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/e8e1f41732ca4a64b003fca213ae663b/no/pdfs/stm201520160028000dddpdfs.pdf> 06.12.2019.
- Kunnskapsdepartementet. (2018, 26. juni). Fagfornyelsen - hva har skjedd til nå?. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/fornyelse-innholdet-i-skolen/id2606028/?expand=Factbox2606071> 06.12.2019.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2018). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

- Larsen, K. A. (2017). *En enklere metode: Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlag.
- Leirhaug, P. E. & Arnesen, T. E. (2016). Friluftsliv - Et hovedområde i kroppsøvningsfaget?. I A. Horgen, M. L. Fasting, T. Lundhaug, L. I. Magnussen & K. Østrem (Red.), *Ute! Friluftsliv - pedagogiske, historiske og sosiologiske perspektiver* (s. 129-151). Bergen: Fagbokforlaget.
- Lund, T. & Henriksen, A. (2019). Ferdighetslæring i friluftsliv - didaktiske tilnærminger. I L. Hallandvik, J. Høyem & Forum for friluftslivsfag i høyere utdanning (Red.), *Friluftslivspedagogikk* (s. 83-100). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Lundhaug, T. & Østrem, K. (2019). Å planlegge for læring i friluftsliv. I L. Hallandvik, J. Høyem & Forum for friluftslivsfag i høyere utdanning (Red.), *Friluftslivspedagogikk* (s. 50-66). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Opplæringslova. (1998). Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (LOV-1998-07-17-61). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61/KAPITTEL_1#%C2%A71-1 15. 10. 2019.
- Utdanningsdirektoratet. (2006). *Læreplanverket*. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/> 13.10.2019.
- Utdanningsdirektoratet. (2015a). *Læreplan i kroppsøving*. Hentet fra http://data.udir.no/kl06/rest_/KRO1-04.pdf?lang=nob 13.10.2019.
- Utdanningsdirektoratet. (2015b). *Prinsipper for opplæringen*. Hentet fra https://www.udir.no/globalassets/upload/larerplaner/fastsatte_lareplaner_for_kunnska_psloftet/prinsipper_lk06.pdf 15.10.2019.

Utdanningsdirektoratet. (2016). *Læreplanverket for kunnskapsløftet*. Hentet fra

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/hvordan-er-lareplanene-bygd-opp/> 13.10.2019.

Utdanningsdirektoratet. (2019). *Dybdelæring*. Hentet fra

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/dybdelaring/> 21.10.2019.

Utdanningsdirektoratet. (u.å.). *Fagfornyelsen*. Hentet fra

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/> 15.10.2019.

Vedlegg 1 - Forespørsel om å delta i forskningsprosjektet

Vil du delta i forskningsprosjektet

“Hvordan friluftslivskunnskaper og erfaringer oppleves for kroppsøvingslærere i deres friluftslivsundervisning, i videregående skole.”

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få innsikt i hvilken rolle erfaring og kunnskap i friluftsliv har for friluftslivsundervisningen i kroppsøvingsfaget, i videregående skole. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette prosjektet er å få et innblikk i kunnskaper og erfaringer med friluftsliv hos kroppsøvingslærere, og hvordan dette gjenspeiles i kroppsøvingsundervisning. Vi ønsker refleksjoner rundt LK-06 og fagfornyelsen i forhold til friluftsliv. Vi søker derfor ulike kroppsøvingslæreres tanker og refleksjoner rundt dette. Dette forskningsprosjektet er en bacheloroppgave, da vi går en bachelor i friluftsliv. Vår problemstilling lyder som følger: “Hvordan opplever kroppsøvingslærere at deres friluftslivskunnskaper og -erfaringer kommer frem i undervisningen, i videregående skole.”

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet avd. Sogndal er ansvarlig for prosjektet.

Studenter:

Anna Kobbeltvedt mobil: +47 926 82 917 e-post: anna_kobbeltvedt@hotmail.com
Maja Dick-Henriksen mobil: +47 482 35 934 e-post: majadickhenriksen@gmail.com

Prosjektansvarlig:

Håvard Grøteide telefon: +47 576 76 312 e-post: havardgroteide@hvl.no

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi ønsker å intervjuere lærere i kroppsøving i den videregående skolen. Vi ønsker 4 informanter og har tatt kontakt gjennom skolen du jobber på for å rekruttere intervjuobjekter.

Vi ønsker informanter med:

- Utdanning som kroppsøvingslærere
- Ulik variasjon i friluftslivskunnskap og erfaringer

Informasjonsskrivet du leser nå har vi sendt til skoleledelsen for videreformidling av vår interesse til å bruke deg som informant i vår bacheloroppgave.

Hva innebærer det for deg å delta?

Intervjuet gjennomføres ved at vi stiller spørsmål og informant svarer så utdypende og ærlig som mulig. Intervjuet vil vare i ca. 30-45 time. Dersom det ikke er mulighet for å møtes ansikt til ansikt, kan vi ta det over Skype eller Facetime. Vi ønsker at intervjuet skal foregå et sted hvor vi slipper forstyrrelser, slik at dialogen får en god flyt. Vi kommer til å samle inn signatur gjennom samtykkeskjema, e-post for kontakt før og etter intervju, samt lydopptak som skal transkriberes, tolkes og analyseres.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Det vil ikke påvirke ditt forhold til arbeidsplassen/arbeidsgiver. Informasjonen vi innhenter kommer til å være anonymisert i bacheloroppgaven, personopplysninger og lydopptak vil ikke være tilgjengelig for andre enn student Anna Kobbeltvedt, student Maja Dick-Henriksen og prosjektveileder Håvard Grøteide.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- De som vi har tilgang til opplysningene som blir gitt er Anna Kobbeltvedt og Maja Dick-Henriksen, samt prosjektveileder Håvard Grøteide.
- Vi vil lagre personopplysningene på passordbeskyttede enheter og servere, samt navnet ditt og kontaktopplysningene vil bli erstattet med "Informant + nummerering". Transkriberingen vil skje på bokmål, slik at dialekter ikke vil kunne gjenkjennes.

Deltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 13. desember 2019. Etter endt prosjekt vil alle personopplysninger og lydopptak om informantene bli slettet fra alle enheter.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet avd. Sogndal har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Høgskulen på Vestlandet avd. Sogndal ved Studenter Anna Kobbeltvedt, prosjektansvarlig Håvard Grøteide, telefon +47 576 76 312.
- Vårt personvernombud: Halfdan Mellbye, telefon +47 55 30 10 31
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Anna Kobbeltvedt og Maja Dick-Henriksen

Prosjektansvarlig Håvard Grøteide

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet "*Hvordan gjenspeiles friluftslivskunnskaper og erfaringer i kroppsøvlingslæreres friluftslivsundervisning, i videregående skole.*" og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

X å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, 13. desember 2019

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2 - Intervjuguide

Bachelor– friluftsliv

Problemstilling:

“Hvordan friluftslivskunnskaper og erfaringer oppleves for kroppsøvlingslærere i deres friluftslivsundervisning, i videregående skole.”

Intervjuguide:

Introduksjon

Formålet med studien er å få en innsikt i kroppsøvlingslæreres erfaring og kunnskaper i friluftslivet, og hvordan de oppfatter selv at dette blir tatt i bruk i friluftslivsundervisningen i kroppsøving, i videregående skole. Intervjuet vil foregå med lydopptak og senere bli transkribert. Personopplysninger blir anonymisert og materialet blir behandlet konfidensielt. Ved ferdig transkribering av intervjuet, vil du få dette tilsendt for å lese igjennom, om ønskelig. Du vil da ha mulighet til å legge til eller rette opp feil og mangler. Etter dette vil vi starte analysedelen. Materialet vil bli brukt i bacheloroppgave på Høgskulen på Vestlandet, Campus Sogndal.

Du har mulighet til å trekke deg når som helst fra intervjuet og prosjektet, uten begrunnelse.

Dine refleksjoner og meninger er viktig for oss. Forsøk å svar så utfyllende og ærlig som mulig, og husk at ingen svar er feil. Dersom du lurer på noe eller vil tilføye noe må du ikke være redd for å avbryte.

Friluftslivsbakgrunn

1. Fortell kort om deg selv og din friluftslivsbakgrunn?

- Alder
- Utdanning – eventuell friluftslivsutdanning
- Antall år som kroppsøvlingslærer
- Driver du med friluftsliv på fritiden?
 - Hvilke aktiviteter/organisasjoner

2. Hva assosierer du med begrepet friluftsliv?

- Hva mener du inngår i begrepet?

3. Hva legger du i kunnskap i friluftsliv?

- For deg
- I undervisning

4. Hva legger du i erfaringer i friluftsliv?

- For deg
- I undervisningen

5. Hva mener du burde være viktig for elevene å lære innen friluftsliv?

- Opplevelser, ferdigheter
- Mener du læreplanens kompetansemål om friluftsliv er relevant for elevene?

6. Har du et eksempel på en bestemt undervisningssituasjon der dine friluftslivsskunnskaper og erfaringer- har kommet godt frem?

- Vis til informantens bakgrunn
- F.eks. En tur hvor du har hatt kunnskaper/erfaringer om området eller en hendelse.

Friluftsliv i skolen

7. Kan du fortelle oss litt om din erfaring med friluftsliv som del av kroppsøvfingsfaget?

- Hvilke forventninger har du til deg selv til din undervisning i friluftsliv i kroppsøving?
- Hva er viktig for deg når du gjennomfører undervisningen?
- Hvordan får du brukt din friluftslivsbakgrunn i undervisningen?
- Synes du det er viktig å formidle friluftsliv i skolen? Begrunn

8. Føler du at du har tilstrekkelig med kunnskap og erfaring i friluftsliv for å undervise det?

- Hvorfor/hvorfor ikke?

- Hvilke områder er du mer komfortabel med å undervise i enn andre? Evt hvilke og hvorfor?

9. Opplever du at du får formidlet dine kunnskaper og erfaringer gjennom undervisningen?

- Hvordan?
- Gjennom hvilke aktiviteter?
- Hvorfor ikke?
- Hvordan ønsker du at friluftsliv burde formidles ideelt sett?

10. Opplever du noen spesielle utfordringer knyttet til friluftslivsundervisning? Hvordan håndterer du disse?

- Hvorfor ikke?
- Tid
- Vurdering
- Elevforutsetninger
- Kulturell bakgrunn
- Økonomi
- Utstyr
- Egen kompetanse og ferdigheter
- Geografi
- Sikkerhet

11. Hvordan bruker du dine kunnskaper og erfaringer når du legger opp til friluftslivsundervisning?

- Har ikke kunnskap og erfaring? Hvordan kan du tilegne deg mer kunnskaper og erfaringer?
- Andre på arbeidsplassen
- Venner og bekjente
- Har kunnskaper og erfaringer.
- Hvor har du disse erfaringer fra?
- Utdannelse

Læreplanen

12. Mener du friluftsliv hører til i læreplanen, hvorfor/ hvorfor ikke?

- Hvordan bruker dere læreplanen i friluftslivsundervisning?

13. Mener du kompetansemålene burde vært annerledes for at du skal kunne bruke dine kunnskaper og erfaringer i undervisningen? Hvorfor/ Hvorfor ikke?

- For brede? For smale?
- Utfordring å velge aktivitet?

14. Kjenner du til fagfornyelsen?

- Den skal gi rom for dybdelæring. Hvordan tror du dine kunnskaper og erfaringer kan bidra her?

15. Hva tenker du ligger i endringen fra “friluftsliv” til “uteaktivitet og naturferdsel”?

- Hvordan tolker du de nye kjerneelementet “uteaktivitet og naturferdsel”?
- Vil det gjøre noe forskjell? På hvilken måte/ hvorfor ikke?
- Vil dine kunnskaper og erfaringer komme mer frem i denne endringen

Avslutning

- Er det forstått riktig?
- Er det noe du vil utdype?
- Er det noe du vil tilføye som ikke har blitt tatt opp eller spurt om i intervjuet?
- Har du noen siste spørsmål?

Takk for at du tok deg tid til å delta i prosjektet